

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DERSLER CEPTE

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 9

ÜNİTE	HİKÂYE ŞİİR
KONU	- Hikâye - Şiirle İlgili Temel Kavramlar - İsimler

DERSLER CEPTE 2. SAYI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 9. SINIF

ISBN 978-975-11-6636-4

Genel Yayın Yönetmeni
Halil İbrahim TOPÇU

Yayın Koordinatörü
Dr. Yasin ELÇİ

Yazar Ekibi
Gül GÜNDOĞDU, Öğretmen
Ayşen ÖZTAŞ ÇELİK, Öğretmen
Banu İLHAN, Öğretmen
Beste ERDEMOĞLU, Öğretmen
Fadime AYDINTÜRK, Öğretmen
Mustafa ÖZDAMAR, Öğretmen
Nedret YILDIZHAN, Öğretmen
Orhan GÖZÜBÜYÜK, Öğretmen
Safiye YILMAZ, Öğretmen
Sündüs ÇANKAYA, Öğretmen

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Dizgi - Tasarım Ekibi
Çağlayan Volkan YILDIZ, Öğretmen
Beste ERDEMOĞLU, Öğretmen

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

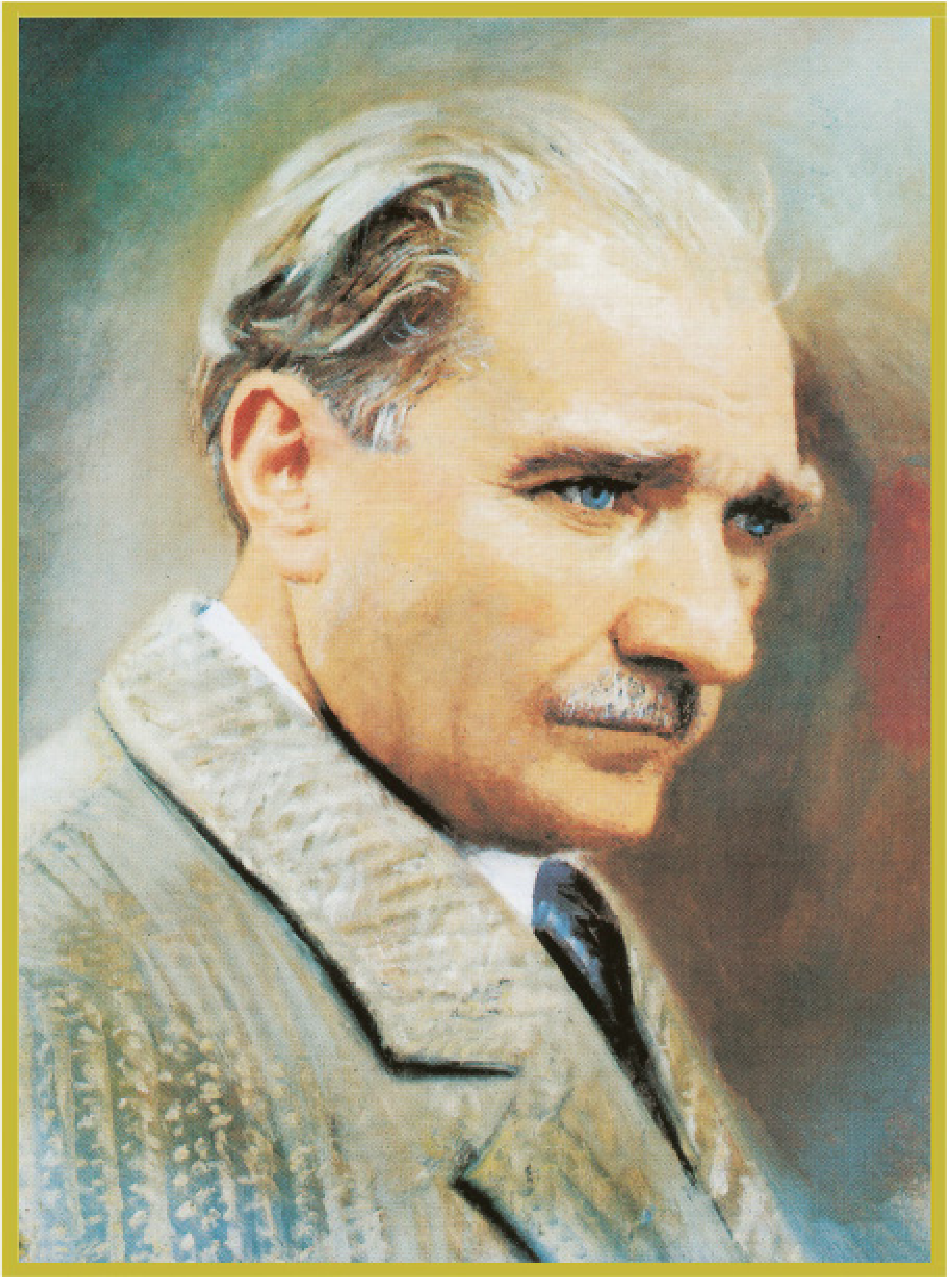
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

Değerli Öğretmenler ve Sevgili Öğrenciler,

Sizler için hazırlanan Dersler Cepte fasiküllerinde tüm derslerdeki aylık konu özetlerini bulacaksınız. Gerek yazılılara hazırlanırken gerek konu tekrarı yaparken Dersler Cepte fasikülündeki konu özetleri size yol gösterecektir. Konu özetlerinin maddeler hâlinde ve görsel ağırlıklı olması bilgilerinizin kalıcı olmasında kolaylık sağlayacaktır. Konu özetlerinin yanında "Hatırlayalım, Kritik Bilgi, Dikkat, Faydalı Linkler, Araştırma, Bir Örnek de Sen Ver, Biliyor Musunuz?, Filozof Der ki, Felsefe Sözlüğü, Haritada Bulalım" gibi bölümlerle konuların en önemli noktalarını ve ilgi çekici yanlarını görmüş olacaksınız. Böylece eğlenirken aynı zamanda da bilgilerinizi pekiştirme fırsatı bulacaksınız.

Açık uçlu ve çoktan seçmeli sorularla tekrar ettiğiniz bilgileri kullanabileceksiniz. Karekodlar aracılığıyla çoktan seçmeli soruların video çözümlerini izleyerek sorulara anında dönüt alabileceksiniz. Her konuyla ilgili çıkmış soruların yer alması da üniversiteye hazırlık yolculuğunda sizlere rehberlik edecek ve işlediğiniz konuların ne kadar önemli olduğuna dair fikir verecektir. Ayrıca OGM Materyal web sitesi, yardımcıkaynaklar.meb.gov.tr ve eba.gov.tr adresleri üzerinden fasiküllerimize kolay ulaşma imkânına sahip olacaksınız.

Millî Eğitim Bakanlığı olarak alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış ve denetimden geçmiş olan Dersler Cepte fasikülleriyle öğrenci ve öğretmenlere derslerin işlenişi ve tekrarı noktasında katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Halil İbrahim TOPÇU
Ortaöğretim Genel Müdürü

Neler Öğreneceğiz?

Geçen sayıda hikâyenin bölümleri, yapı unsurları ve Türk edebiyatındaki ilk örneklerine değinilmişti. Bu sayıda hikâye anlatıcısının özelliklerini; hikâyede tema, konu, çatışma belirlemeyi; hikâye çeşitlerini; hikâyeyi etkileyici ve anlaşılır kılmak için kullanılan anlatım tekniklerini öğreneceksiniz. Şiir ünitesinde şiirle ilgili temel kavramların neler olduğu açıklanacak. Dil bilgisinde isimler ve isimlerin metinlerdeki işlevleri bu sayımızın konusu. Yazım kuralları ve noktalama işaretleriyle ilgili sorular da geçmiş bilgilerinizi pekiştirmeniz amacıyla bu sayıda yer alacak.

- Hikâye
- Şiirle İlgili Temel Kavramlar
- İsimler
- Yazım Kuralları
- Noktalama İşaretleri

TYT TÜRKÇE SORULARININ KONULARA GÖRE DAĞILIMI

	ÜNİTE	KONU	2018 TYT	2019 TYT	2020 TYT	2021 TYT	2022 TYT	TOPLAM SORU SAYISI
9. SINIF	GİRİŞ HİKÂYE ŞİİR MASAL-FABL ROMAN TİYATRO BİYOGRAFİ-OTOBİYOGRAFİ MEK TUP-E-POSTA GÜNLÜK-BLOG	SÖZCÜK TÜRLERİ	-	4	-	1	1	**6**
		YAZIM KURALLARI	2	2	2	2	2	**10**
		NOKTALAMA İŞARETLERİ	2	2	2	2	2	**10**
		SES OLAYLARI	1	1	-	1	-	**3**
		SÖZCÜKTE YAPI	2	2	1	-	1	**6**
								36

AYT TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI SORULARININ KONULARA GÖRE DAĞILIMI

	ÜNİTE	KONU	2018 AYT	2019 AYT	2020 AYT	2021 AYT	2022 AYT	TOPLAM SORU SAYISI
9. SINIF	GİRİŞ	EDEBİYAT	-	-	-	-	-	**-**
		EDEBİYAT VE BİLİM	-	-	-	-	-	**-**
		EDEBİYATIN GÜZEL SANATLARLA İLİŞKİSİ	-	-	-	-	-	**-**
		METİNLERİN SINIFLANDIRILMASI	-	-	-	-	-	**-**
	HİKÂYE	HİKÂYE	-	1	-	-	-	**1**
		HİKÂYE TÜRLERİ	-	-	-	1	-	**1**
		ANLATIM BİÇİMLERİ	-	-	-	-	-	**-**
		ANLATIM TEKNİKLERİ	-	1	1	-	-	**2**
	ŞİİR	ŞİİR BİLGİSİ	3	4	2	3	1	**13**
	MASAL-FABL	MASAL	-	1	-	1	-	**2**
		FABL	-	-	-	-	-	**-**
	ROMAN	ROMAN	-	-	-	-	-	**-**
		ROMANIN YAPI UNSURLARI	-	-	-	-	-	**-**
		ROMANIN HİKÂYEDEN AYRILAN YÖNLERİ	-	-	-	-	-	**-**
		ANLATIM TEKNİKLERİ	-	-	-	-	-	**-**
	TİYATRO	TİYATRO	-	-	-	-	-	**-**
		TİYATRONUN YAPI UNSURLARI	-	-	-	-	-	**-**
		TEMEL TİYATRONUN TERİMLERİ	-	-	-	-	-	**-**
	BİYOGRAFİ-OTOBİYOGRAFİ	BİYOGRAFİ	-	-	-	-	-	**-**
		OTOBİYOGRAFİ	-	-	-	-	-	**-**
	MEKTUP-E-POSTA	MEKTUP	-	-	-	-	-	**-**
		MEKTUP TÜRLERİ	-	-	-	-	-	**-**
		ÖZEL MEKTUP İLE EDEBÎ MEKTUP ARASINDAKİ BENZERLİKLER VE FARKLILIKLAR E-POSTA	-	-	-	-	-	**-**
	GÜNLÜK-BLOG	GÜNLÜK	-	-	-	-	-	**-**
		BLOG	-	-	-	-	-	**-**
								19

Yukarıdaki tablo YKS sorularının son beş yıla göre dağılımını göstermektedir. ÖSYM, YKS sorularını bütün kazanımlara ve konulara yönelik belirleyebilir.

HİKÂYE

Hikâyede Anlatıcı

Olayı anlatan kişidir. Bu kişi yazarın kendisi değil, kurmaca kişidir. Olaylar birinci veya üçüncü kişi anlatıcının ağzından anlatılır.

Hikâyede Bakış Açısı

A) İlahi (Hâkim, Tanrısal) Bakış Açısı

- Üçüncü tekil kişi anlatıcıdır.
- Olayların öncesini ve sonrasını bilir.
- Olaylara müdahale eder.
- Kahramanların iç seslerini duyar.

B) Gözlemci (Müşahit) Bakış Açısı

- Üçüncü tekil kişi anlatıcıdır.
- Anlatıcı sadece gördüklerini anlatır.

C) Kahraman Anlatıcı Bakış Açısı

- Birinci tekil kişi anlatıcıdır.
- Anlatıcı, eserin kahramanlarından biridir.
- Anlatıcı, kendi hislerini ve düşüncelerini anlatır.

Hikâyede Tema: Tema, hikâyedeki temel duygu veya düşüncedir, soyut ve geneldir.
Hikâyede Konu: Hikâyedeki duygu veya düşüncenin somut bir duruma bağlı olarak ele alındığı olgudur, temayı sınırlandırır.
Hikâyede Çatışma: Olayların ve kişilerin birbirine zıtlık oluşturması ile ortaya çıkan duruma denir. Çatışma hikâyede merak unsurunu canlı tutar, olaylar arasında devamlılığı sağlar, hikâyeyi ilginç ve çekici kılar.

Biliyor musunuz?

Tema soyuttur, konu ise temanın sınırlandırılıp somutlaştırılmasıdır.

Hikâye Türleri

A) Olay Hikâyesi

- Olay ağırlıklıdır.
- İlk örneklerini Guy de Maupassant verdiği için Maupassant tarzı hikâye de denir.
- Giriş, gelişme, sonuç bölümleri vardır.
- Merak duygusu ön plandadır.

Dikkat!

Olay hikâyesinin Türk edebiyatındaki temsilcisi Ömer Seyfettin ve Refik Halit Karay'dır.

Ömer Seyfettin

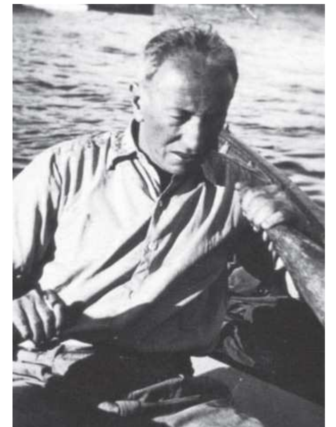
B) Durum-Kesit Hikâyesi

- Günlük yaşamdan kesitler sunulur.
- İlk örneklerini Çehov verdiği için Çehov tarzı hikâye de denir.
- Giriş, gelişme, sonuç bölümleri yoktur.
- Okuyucuda çağrışım ve izlenim bırakmak için yazılır.
- Psikolojik tahlillere yer verilir.
- Belirsiz bir mekân, zaman kullanılabilir.

Dikkat!

Durum hikâyesinin Türk edebiyatındaki temsilcileri Sait Faik Abasıyanık ve Memduh Şevket Esendal'dır.

Sait Faik Abasıyanık

Hikâye Anlatım Biçimleri

Öyküleyici Anlatım

Anlatıcının olayları anlatmasıyla ortaya çıkan anlatım şeklidir. Bu anlatımda anlatıcı; zaman, mekân ve kişi unsurlarını kullanarak olayı istediği yönde geliştirebilir. Olaya dayalı metinlerde ve bazı öğretici metinlerde (gezi yazısı, anı vb.) bu anlatım biçimi kullanılır.

ÖRNEK
Simon, meyve ağaçlarının bulunduğu yerden geçti. Kumsaldaki ateş, küçükleri bugün öyle oyalamıştı ki Simon'un peşinden buraya gelmemişlerdi. Sürüngen bitkilerin arasında yürüdü. Açıklığın yanında, büyük hasırın yanına varınca, yerde sürüne sürüne içine girdi.

Dersi İzleyelim

Hikâyenin Yapı Unsurları

Betimleyici Anlatım

Hikâyedeki mekân, kişi ve nesnelerin okuyucunun zihninde tasarlanması için kullanılan anlatım biçimidir. Okuyucu betimleyici anlatımlarda bir resim ifadesini bulabilir. Bu nedenle betimleme bölümleri durağan anlatımlardır.

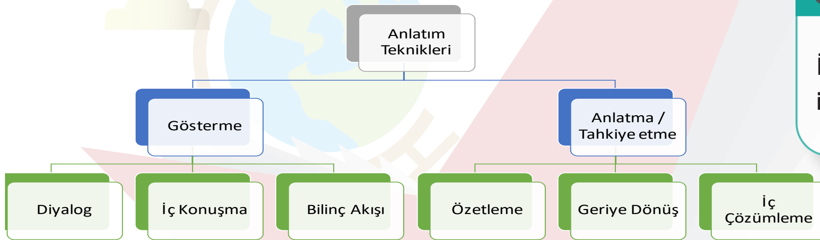
ÖRNEK

Başını çevirip odasına bir göz attı; dille anlatılamayacak kadar acayip, ev içi resimleri çizen resimleri çizen ressamlara model olacak şeylerle doluydu bu oda. Gölgelerin oluşturduğu korkunç zigzagları, rüzgârla şişen perdelerin acayip görünüşlerini, gece kandilinin, kırmızı basma örtülerin kıvrımlarındaki bulanık ışığının titreyişlerini, ortası bir hırsız gözü gibi kırmızı bir alevle parlayan perde askısını, yere diz çökmüş görünen bir giysiyi anlatacak sözcükleri nereden bulmalı?

Kritik Bilgi

İlahi bakış açısının olduğu metinlerde genellikle **iç çözümleme** tekniği kullanılır.

Hikâyede Anlatım Teknikleri

Diyalog: Kahramanların karşılıklı konuşmalarına dayanan anlatım tekniğidir.

– Nasıl olacak o? Biz görmeden olur mu?
– Olmaz tabii. İkimiz gider, alır, geliriz. Ne dersin?
– İkimiz mi?
– Evet, ikimiz. Semih'in getirdiği modeller vardı ya, hani sen oradan gelinlik beğenmiştin. Hem onu ısmarlarız hem de mobilyaları seçeriz, ne dersin?

İç Konuşma: Kahramanların içsel konuşmalarını aktarmaya dayanan anlatım tekniğidir.

Ne yapacağım ben şimdi? Oraya gitsem bir türlü, gitmesem başka türlü. En iyisi bir an önce yola çıkmak. Yola şimdi çıkmazsam çok geç kalacağım.

Bilinç Akışı: Kişilerin iç dünyalarını, zihinlerinden geçirdiklerini aralıksız olarak ve seri hâlde ve düzensiz bir şekilde olduğu gibi aktarmaya çalışan anlatım tekniğidir.

O söyledi de ben mi anlamadım sanki! Hani gelecekti, hani beni bırakmayacaktı! Şimdi ev, araba, bahçe... Offf, çok sıkıldım ben yine! Yarın müzede son gezi düzenlenecekmiş. Bana ne ya... Kardeşim hasta, onu da bir an önce doktora götürmeli!.. Geçen yıl şenlikler ne eğlenceli geçmişti.

1. Olay hikâyesini mi, durum hikâyesini mi okumayı tercih edersiniz? Neden?

....
....
....
....
....
....
....

2. Hikâye yazarı, eserlerine kendi gözlem ve görüşlerini yansıtır mı? Örnek yazarlarla açıklayınız.

....
....
....
....
....
....
....

3. Bir hikâye yazsanız hangi anlatıcı türünü seçerdiniz? Niçin?

....
....
....
....
....
....
....

4. Aşağıdaki parçalarda kullanılan anlatım biçimlerini belirleyiniz.

a) Topal Durmuş'un oğlu Mustafa tuza gidiyordu, istasyon yanında mola verdi. Eşeğini ağaçların altına bıraktı. Kendi, parmaklığın iç yanına geçti, belini ağaca dayadı, kuşağından ekmeğini çıkardı, sanki burası bir çayırlık, bu demiryolu da bir akar su imiş gibi bakıp yemeye başladı.

....

b) Dışarıda güneş; kasabanın eğri büğrü, bozuk, parkeleri sökülmüş caddesine alabildiğine çökmüştü. Karşı damın kirli duvarının köşesindeki kalın yapraklı incir ağacının koyu gölgesine dili bir karış dışarıda bir köpek upuzun serilmiş uyukluyordu. Bir zaman köpeğe baktı. Öyle bir isteksizdi ki yırtık ayakkabı sanki elinden düşecekti. Yan gözle, ustaya çaktırmadan, şöyle bir baktı. Usta her zamanki gibi işine dalmıştı.

....

5. Aşağıdaki parçalarda kullanılan anlatım tekniklerini belirleyiniz.

a) Küçük Hasan hiçbir şey düşünmeden ilerliyordu. Ne evde kendisinin dönmesini bekleyen iki küçük kardeşi ne de dört saat uzaktaki nahiye merkezinde hizmetçilik yapan anası bu anda aklında değildi. Ayranını satıp satamayacağını da düşünmüyordu. Kafasında yalnız bir şey vardı: Bu yolu tekrar yürümek, geri dönmek mecburiyeti…

....

b) – Konuşmak ister misin, diye sordu.
– İstemiyorum, konuşulacak bir şey kalmadı artık.
– İstersen acılarını unutabileceğin bir yere de gidebiliriz.
– Unutmak yerine yaşamak istiyorum her zerresini.

....

1. I. Hatırlıyorum da dedemin anlattığı masalların birinde deniz diye bir şey vardı. Su gibi bir şeymiş, karaların bittiği yerde başlarmış. Dünyanın ucuymuş.
II. Bir kış günü akşamı. Odabaşı taraflarında bir polis karakolu. Birkaç ayak merdiveni çıkıp gece gündüz açık duran kapıdan girince, darca bir aralıkta bulunursunuz. İki yanda kapılar. Soldan birinci kapı, Komiser odasının kapısı. Yani benim kapım.
III. O perşembe gününü sabahtan akşama kadar okuyarak geçirmiştim. Birkaç Avrupa magazini, sonra da o zaman gazetelerden birinin tefrika ettiği yerli bir roman bütün günümü doldurmuştu, diyerek başladı anlatmaya.
IV. Artık ne kapıları kilitleyecek ne de anahtarları vazonun içine atacaktım. Kimseye yaranamadığıma göre ilkelerimden vazgeçecektim. Kahvaltıdan sonra bulaşıkları da yıkamayacaktım.
V. Sani Bey orta boylu, ben tanıdığım zaman kır sakallı, geniş, atletik vücutlu, mavi gözlü bir adamdı. Bir zaman çarkçı yüzbaşılığı yapmıştı. Fakat gedikli miydi, mektepten mi yetişmişti? Bunu iyi bilmiyorum.
Numaralanmış cümlelerin hangisinde diğerlerinden farklı bir bakış açısı vardır?
A) I B) II C) III D) IV E) V

2. "İnsanın fiziksel özelliğinin anlatıldığı betimlemelere fiziksel (tensel) portre, ruhsal özelliklerinin anlatıldığı betimlemelere de ruhsal (tinsel) portre denir."

Aşağıdaki cümlelerden hangisi fiziksel ya da ruhsal portre örneği olamaz?

A) Eskicide saç sakal dağınık, göğüs bağır açık, pantolonu dizlerinden yamalı, dişleri eksik ve suratı sarı, sapsarıydı.

B) Göğsünün ortasında, tıpkı çenesindeki sakalı andıran kırçıl, seyrek bir tutam kıl vardı.

C) Bir gün balıkçı kahvesinin önündeki yarısı kırmızı, yarısı beyaz çiçek açan akasyanın dalına asılmış bir dülger balığı gördüm.

D) Zeynep, öğretmen olarak bu küçük kasabaya atanmıştır, ilk günlerinde utangaç ve çekingendir.

E) Kasabalının hepsi olanca kuvvetiyle yeni, yalnız ve zayıf görünen bu yabancıya kafa tutmaya karar vermiş görünüyordu.

3. Olay hikâyesi ile durum hikâyesi karşılaştırıldığında aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Konu, durum hikâyesinde bir kesitten, olay hikâyesinde daha geniş bir kesitten ele alınır.

B) Durum hikâyesinin belli bir planı yoktur, olay hikâyesinin belli bir planı vardır.

C) Durum hikâyesinde belli bir sondan söz edilmez, olay hikâyesinin sonu vardır.

D) Durum hikâyesinin temsilcisi Refik Halit Karay, olay hikâyesi temsilcisi ise Memduh Şevket Esendal'dır.

E) Durum hikâyesinde merak ögesi önemsenmez, olay hikâyesinde önemsenir.

4. I. Zaman dilimi dardır.
II. Yaşamdan kısa kesitler sunulur.
III. Yazar belli bir plana uymak zorunda değildir.
IV. Hikâyede asıl olan olay değildir.
V. Hikâyede önemli ve öncelikli olan merak ögesidir.
Yukarıda verilen bilgilerden hangisi durum hikâyesinin özelliklerinden biri değildir?
A) I B) II C) III D) IV E) V

AYT 2019

5. Hikâyelerinde tam bir gözlemci gibi davranır. Kaleminden çok silgisi çalışır; gereksiz sözden olabildiğince kaçınır. Zaten büyük trajik olayların ve kahramanların öykülerinden çok gündelik olanın ve devlet dairesindeki, sokaktaki, evdeki insanın mütevazı dünyasını anlatan yazar; öykü çerçevesini kısacık ve sade cümlelerle çizer: "Ağustos, Cuma günü. Sicil müdürü Cavit Bey, yemekten sonra minderin üstüne uzanmış, uyumak istiyor." diye başlayan *Mendil Altında* öyküsünde olduğu gibi... Köyün, köylünün sorunları, büyük toplumsal çatışmalar veya tarihimizin şanlı sayfaları ve kahramanları yoktur onun öykülerinde. Açıkça hedeflenmiş bir mizah tonu veya sivri bir eleştirellik de yoktur ama gündelik olanın içerdiği komik ayrıntılar pek çok hikâyede okuyucuyu güldürür. Onun hikâyeleri, gündelik yaşamın sıradanlığının içinde silikleşen insanların yaşadığı duygusal ve zihinsel çelişkileri aktarır.

Bu parçada tanıtılan yazar aşağıdakilerden hangisidir?

A) Refik Halit Karay

B) Orhan Kemal

C) Sabahattin Ali

D) Aziz Nesin

E) Memduh Şevket Esendal

AYT 2020

6. Beyazıt Havuzu'nun kenarındaki kanepelerden birine oturmuş, sizi bekliyorum. Yaşını almış bir adamın yirmi yaşındaki çocuk kederlerini, sevinçlerini yaşaması ne demektir, diye düşünüyorum: Belki bir geç olma hadisesi... Belki de bir çeşit hazları, kederleri, çocuklukları uzatma temayülü... Ama bu uzayan yaz, kışın gelmeyeceğine alamet değil. Kış müthiş olacak, kar yolları kapayacak, bembeyaz ovada ölülük uzayıp gidecek...
Sizi bekliyorum. Sizi göreceğim, içimde bir şey koşacak. Siz görmeden geçeceksiniz. Ben kederle sevinci duyup dalacağım istediğim âleme. Dünyayı yeniden kederlerle kuracağım. Sonra çarşılardan çarşılara, insan sesleri arasında, her şeyi sizinle kurulmuş bir şehirde dolaşacağım.
Herkes geçti, siz geçmediniz. Yüzünüzü göremedim. Bayramım, çocukluk bayramım salıncaksız geçmiş gibi gözüme yaş doldu.

Bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Öykü kişisinin hayal kırıklığından bahsedildiği

B) Anlatımda yer yer betimlemelere başvurulduğu

C) Düşüncelerin, bilinç akışı tekniğiyle aktarıldığı

D) Gerçekle hayalin iç içe geçtiği bir anlatıma sahip olduğu

E) Durum hikâyesine özgü nitelikler taşıdığı

ŞİİRLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Nazım biçimi: Şiirin nazım birimi, ölçüsü ve uyak örgüsüne göre kazandığı biçimsel özelliklerin genel adıdır.
Nazım birimi: Şiiri oluşturan dize birlikleridir.
Dize (Mısra): Şiirin satırlarından her biridir.
Beyit: Anlam bakımından birbirine bağlı iki dizeden oluşmuş şiir parçasıdır.
Dörtlük: Dört dizeden oluşan nazım birimidir.
Bent: İki dizeden fazla dize birlikleridir.
Ölçü (Vezin): Dizelerdeki hece sayısı ya da hecelerdeki uzunluk-kısalık uyumudur.

 Kritik Bilgi

Türk edebiyatının ilk eserlerinde hece ölçüsü kullanılmıştır.

 Dikkat!

Türk edebiyatında hece ölçüsü, aruz ölçüsü ve serbest ölçü kullanılmıştır.

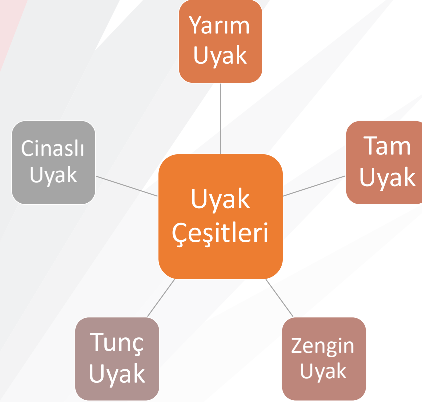
 Biliyor musunuz?

Dizelerdeki hece sayısı denkliği hece ölçüsü, hecelerdeki uzunluk-kısalık uyumu aruz ölçüsüdür.

Uyak (Kafiye) ve Redif

Redif: Dize sonlarında aynı görevli eklerin ya da aynı anlamlı sözcüklerin tekrar edilmesidir.

Uyak Çeşitleri
Yarım uyak:
Mısra sonundaki tek ses benzerliğidir.
Tam uyak:
Mısra sonundaki iki ses benzerliğidir.
Zengin uyak:
Mısra sonundaki üç ve daha fazla sesin benzerliğidir.
Tunç uyak:
Mısra sonundaki bir sözcüğün diğer mısranın son sözcüğünün içinde bulunmasıdır.
Cinaslı uyak:
Yazılışları aynı, anlamları farklı sözcük ya da sözcük gruplarının tekrar edilmesidir.

Sözcük hâlinde redif	... gör dünyayı ... sev dünyayı
Ek hâlinde redif	... bileyim ... gideyim
Sözcük ve ek hâlinde redif	... güldüm ben ... bildim ben
Yarım uyak	... memnun ... yakın
Tam uyak	... çoban ... orman
Zengin uyak	... çiçekler ... gelecekler
Tunç uyak	... oda ... moda
Cinaslı uyak	Komşuda dülger mi var Geliyor keser sesi Ustalar konuşunca Çıraklar keser sesi

 Dikkat!

Redifi oluşturan ekler aynı görevde olmalıdır.

Uyak Şeması

UYAK DÜZENİ	
Düz uyak	aaab, aaaa
Çapraz uyak	abab
Sarmal uyak	abba
Mâni tipi uyak	aaxa

 Dersi İzleyelim

 Şiirde Ahenk Unsurları ve Konularına Göre Şiir Türleri

İSİM (AD)

Varlıkları tanıtan sözcüklere **isim (ad)** denir.

İSİM (AD) ÇEŞİTLERİ		
Varlıklara Verilişlerine Göre	**Varlıkların Oluşumuna Göre**	**Varlıkların Sayılarına Göre**
Özel İsim Ankara, Ahmet, Minnoş, Yeşil Gece...	**Somut İsim** çocuk, ışık, ses, rüzgâr, hava...	**Tekil İsim** ağaç, kitap, asker...
Cins İsim masa, kalem, mum...	**Soyut İsim** arkadaşlık, sevgi, korku...	**Çoğul İsim** ağaçlar, kitaplar, askerler...
		Topluluk İsmi orman, kütüphane, ordu...

Dikkat!

Bazı sözcükler ad aktarması yoluyla topluluk adı olabilir.
Sınıf temizlendi. (Tekil ad)
Sınıf geziye gidecek. (Topluluk adı)

Dikkat!

Somut isimler mecaz anlamda kullanıldığında soyut isim olabilir.
Hava bugün çok güzel. (Somut isim)
Üniversitenin **hava**sına alışmaya çalışıyor. (Soyut isim)

İSİM ÇEKİM EKLERİ	
Hâl (Durum) ekleri	hayatı (belirtme), hayata (yaklaşma), hayatta (bulunma), hayattan (ayrılma)
İyelik ekleri	hikâyem, hikâyen, hikâyesi, hikâyemiz, hikâyeniz, hikâyeleri
Çokluk eki	çiçekler, rüyalar, arkadaşlar
Eşitlik eki	sınıfça, bence

Kritik Bilgi

Çokluk eki ve 3. çoğul iyelik eki birbirine karıştırılmamalıdır.
Bahçenin gül<u>leri</u> — bahçe<u>ler</u>in gül<u>leri</u>
çokluk eki — çokluk eki, 3. çoğul iyelik eki

Dikkat!

“-ı, -i, -u, -ü” durum eki, iyelik eki, yapım eki olarak kullanılabilir:
Hayatımızın her yönünde sanatı görmek mümkündür. (Durum eki)
Sanatı yıllarca birçok kişi tarafından konuşuldu. (İyelik eki)
Hayatını öğrencilerine adadı yıllarca. (İyelik eki-durum eki)
Batı’nın etkisiyle yeni bir edebiyat doğmuştu. (Yapım eki-fiilden isim yapma)
Adını emeğiyle hafızalara kazımış. (Yapım eki-fiilden fiil yapma)

YAPILARINA GÖRE İSİMLER		
Basit isim	Yapım eki almaz, herhangi bir sözcük birleşimi yoktur.	sanat, köy, kitap, süt...
Türemiş isim	Yapım ekiyle oluşur.	sanatçı, köylü, kitaplık, yatak...
Birleşik isim	İki sözcüğün birleşmesinden oluşur.	sütlaç, çekyat, Sarıyer...

1. Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında;
Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum.
Yolumun karanlığa saplanan noktasında,
Sanki beni bekleyen bir hayal görüyorum.
Yukarıdaki dizelerin nazım birimini, uyak düzenini, uyak ve redif çeşitlerini, ölçüsünü belirleyiniz.

Nazım birimi: ....

Uyak düzeni: ....

Uyak ve redif çeşitleri: ....

Ölçüsü: ....

2. "Suat, tanıdığı insanların duygularını eserlerinde sık sık işliyordu." **cümlesindeki isim çekim eklerini inceleyiniz.**

....
....
....

3. **Tablodaki isimleri yapılarına göre değerlendiriniz.**

	Basit isim	Türemiş isim	Birleşik isim
bilgi			
gökdelen			
askı			
dost			
gezi			
sivrisinek			
arkadaş			

Dersi İzleyelim

İsimler

1. Misafirperverliğin, dostluğun ve muhabbetin sembolü olan çay; üşüdüğümüzde, yorulduğumuzda, sıcacık bir dost sohbeti aradığımızda hep yanı başımızdadır. Kullanımı son derece yaygın, yediden yetmişe herkesin, günün her saatinde içtiği bu şifalı bitki, gündelik hayatımızın vazgeçilmez zevkleri arasında. Bir dizi karakterinin dediği gibi "Çay varsa umut var demektir."

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi yoktur?

A) Birleşik isim B) Özel isim C) Çoğul isim D) Türemiş isim E) Ek fiil almış isim

2. Açılan bir gülsün sen yaprak yaprak,
Ben aşkımla bahar getirdim sana.
Tozlu yollarından geçtiğim uzak,
İklimden şarkılar getirdim sana.

Yukarıdaki dörtlüğün ahenk unsurlarıyla ilgili hangisi doğrudur?

A) Tam kafiye, çapraz düzen
B) Yarım kafiye, çapraz düzen
C) Tunç kafiye, çapraz düzen
D) Tam kafiye, sarmal düzen
E) Yarım kafiye, sarmal düzen

3. (I) Bursa'da bir ahbabı görmek ve bir müddet edebiyattan başka mevzularda konuşmak için yola çıkmıştım. (II) Yalova'da bir kamyoncuyla anlaşıp Orhangazi'ye gelmiştim. (III) Bu küçük kasabaya inerken uzaktan gördüğüm İznik Gölü beni garip bir cazibe ile kendine çekti. (IV) Hiç sebep yokken otobüsü kaçırıp burada kaldım. (V) Bu davranış, benim gibiler için bir tür kahramanlıktı.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) I. cümlede iyelik eki kullanılmamıştır.
B) II. cümlede birden çok özel isim vardır.
C) III. cümlede hâl eki almış isim vardır.
D) IV. cümlede somut isme yer verilmiştir.
E) V. cümlede bir isim, çoğul eki almıştır.

4. Okuyorum. Boş kaldıkça dükkânımda, geceleri evimde hep okuyorum. Fransızca, anlayabildiğim kadar Yunanca, elime geçtiği kadar Türkçe… Daima okuyorum. Dediklerim hep sevdiğim bilim insanlarının, yazarların görüşleri.

Bu parçadaki sözcüklerle ilgili,

I. "yazarların" sözcüğü 3. çoğul şahıs iyelik eki ile çekimlenmiştir.
II. "Yunanca" sözcüğü türemiş bir özel isimdir.
III. "dükkânımda" sözcüğü iki farklı türde çekim eki almıştır.
IV. "görüşleri" sözcüğü soyut bir cins isimdir.

yargılarından hangileri yanlıştır?

A) Yalnız I B) Yalnız III C) II ve III D) II ve IV E) III ve IV

5. Gün doğarken yıldızlar
Söner de belli olmaz
Hayal içinde dünya
Döner de belli olmaz
Döner de belli olmaz

Bu dizelerde aşağıdaki ahenk unsurlarından hangisi yoktur?

A) Ölçü B) Durak C) Kafiye D) Redif E) Nakarat

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soyut isim vardır?**

A) Böyle sabahlarda, daha gün doğmadan, anası yayığın ilk tereyağı topağını ona verirdi.
B) Sadece asker ve subaylarla değil cephane, erzak ve hayvanlarla da dolu olan Gülcemal adlı vapur yüzen bir şehir gibi uzaklaşmaya başladı.
C) Halının üzerinde bağdaş kurup aklından ertesi gün yapılacakları geçiriyordu.
D) Köşeyi dönerken rastladığım bir duvar resmi sanki büyüdüğüm sokağın kuş bakışı bir çizimiydi.
E) Odaya, açık pencerelerden dalga dalga sıcak bir rüzgâr giriyor ve yüzlerimize bahçedeki çiçeklerin kokusunu ulaştırıyordu.

7. Yaş otuz beş! Yolun yarısı eder.
Dante gibi ortasındayız ömrün.
Delikanlı çağımızdaki cevher,
Yalvarmak, yakarmak nafile bugün,
Gözünün yaşına bakmadan gider.

Bu dizelerin ahenk özellikleri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Kafiye örgüsü ababa şeklindedir.
B) Hece ölçüsüyle yazılmıştır.
C) Tam kafiye kullanılmıştır.
D) Durak düzeni 4+4+3'tür.
E) Kelime tekrarına yer verilmemiştir.

8. Sabahtan uğradım ben bir geline,
Bal sürülmüş dudağına diline.

Bu beyitte hangi kafiye türü kullanılmıştır?

A) Yarım
B) Tam
C) Zengin
D) Tunç
E) Cinaslı

TYT 2019

1. Aşağıdaki cümlelerde yer alan birleşik fiillerden hangisinin yazımı yanlıştır?

A) Bunca yıllık tanışıklığımıza rağmen benden şüphelendiğiniz için teessüf ederim.

B) Durumu üst makama arzederiz, verilecek cevaba göre de ne yapacağımızı kararlaştırırız.

C) Bu saatten sonra gelse de gelmese de hiç fark etmez; her şey için çok geç artık.

D) Antalya'da etkili olan yağış, seraları bir anda su altında bıraktı ve bütün mahsulü mahvetti.

E) O her istediğini yapacak, istediği gibi at koşturacak; biz de öylece oturup seyir mi edeceğiz?

TYT 2019

2. Yeni aldığı ve çok sevdiği ayakkabısının bir teki futbol oynarken yırtılan çocuk ( ) ayakkabıcıya ( ) yeni ayakkabı bakmaya gitti. Ayakkabının üzerindeki fiyatı okudu. Bir an üzüldüğünü belli ederek vitrinden uzaklaştı. Durumu gören ayakkabıcı: — Baktığın model sana çok yakışır ( ) denemek ister misin? Çocuk başını sallayıp:
— Üzerindeki fiyata göre almam mümkün değil ki ( )
Zaten bir tekini alacağım.
Dükkân sahibi:
— Amma yaptın ha ( )

Bu parçada parantezle ( ) belirtilen yerlere, aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

A) (;) (,) (,) (!) (!..)

B) (,) (;) (;) (...) (.)

C) (;) (,) (,) (...) (!)

D) (,) (;) (,) (!) (.)

E) (;) (,) (;) (.) (!..)

TYT 2019

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ifadenin okunuşuna uygun bir ek getirilmemesinden kaynaklanan yazım yanlışı vardır?

A) Doktora araştırmasını TÜBİTAK'ın bursuyla yürütmüştü.

B) Saat 16.30'da başlayan maç TRT'den naklen yayınlanıyordu.

C) Öğrenciliği zamanında Zonguldak'ın Ereğli ilçesindeki KYK'da kalmıştı.

D) Kulüplerin 5. olağan toplantısı TFF'nin tesislerinde gerçekleştirildi.

E) Bir yaz günü saat 19.00'da TBMM'nin önünde buluşup yola çıkmışlardı.

TYT 2019

4. XX. yüzyılın son çeyreğinde plansız iç göçler sebebiyle kalabalıklaşan İstanbul; benzer kaderi yaşayan Ankara, İzmir, Bursa gibi şehirlere göre daha çok sorunla baş başa kalmıştır.

Aşağıdakilerin hangisinde noktalı virgül (;) bu cümledeki işleviyle kullanılmıştır?

A) Yazar değil, eleştirmenler; metinler değil, yorumlar yani bakış açıları değiştiği için edebiyat eserlerinin anlamı daima zenginleşmektedir.

B) Kopuk dizelerin, anlatı parçacıklarının, çizimin sınırlarında dolaşan bu melez metin; onun yaşam haritasına göre farklılıklar gösterir.

C) Türkiye, İran, Rusya; Ankara, Tahran, Moskova isimlerinin birbirleriyle münasebetleri açık seçik ortadadır.

D) Tokat'ta yetiştirilen ürünlerin başında domates, biber, fasulye, patates; kiraz, vişne, elma, erik gelir.

E) Lale, sümbül ve karanfil motifleriyle ebru sanatına farklı bir yorum getirmiş; bu sanatın genç kuşaklarca.

5. (I) İstanbul tarih boyunca pekçok uygarlığa ev sahipliği yapmış bir kent. (II) Nitekim günümüze odaklandığımız da bile farklı kültürlerden birçok insana ev sahipliği yaptığı görülüyor. (III) Ancak İstanbul'un yanlızca insanları değil başka canlı türlerini de barındırdığını hatırlamak gerekiyor. (IV) İşte Yunuslar, İstanbul'la özdeşleşmiş bu canlıların başında gelir. (V) Yunusları, özellikle eylül-ekim ve haziran-temmuz aylarında küçük gruplar hâlinde Boğaz'da yüzerken görebilirsiniz.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde yazım yanlışı yoktur?

A) I B) II C) III D) IV E) V

6. Aşağıdakilerin hangisindeki altı çizili sözcüğün yazımı doğrudur?

A) Akşamları kuruyemiş yemeyi âdet edinmişti.

B) Sokağımızın başına çiğköfte dükkânı açıldı.

C) Doğalgaz sayacımız bozulunca tamire geldiler.

D) Böbreküstü bezi iltihaplandığı için doktora gitti.

E) Annesinin önsezilerine her zaman güvenirdi.

Cevap Anahtarı

Açık Uçlu Sorular - Hikâye

1. **Muhtemel Cevap:** 1) Olay hikâyesi okumayı tercih ederim çünkü hikâyenin sürükleyici olması olaya dayalıdır ve ben sürükleyici eserleri okumayı severim. 2) Durum hikâyesi okumayı tercih ederim çünkü okuduğum eserde olaydan çok olayların ya da bir yaşam kesitinin insanlarda bıraktığı izlenim ya da psikolojik değişimleri eserde bulmak isterim.
2. **Muhtemel Cevap:** Yazarlar genelde eserlerinde kendi hayatlarından parçaları yansıtırlar. Kendi deneyimlerini, tanıdığı kişileri ya da hiç tanımadığı kişileri hikâyelerinde kullanabilirler. Kurmaca da olsa kendi hayatlarından ve görüşlerinden yansımaları yazarların eserlerinde bulmak mümkündür. Örneğin: Sait Faik, denizi, balığı ve balıkçıları çok sevdiği için hikâyelerinde onları konu edinmiştir. Aytmatov'un eserlerindeki baba tipi, genel olarak çocuklarının çok bağlı olduğu, iyi baba tipidir ama bu babalara çocuklar hep hasret kalmıştır. Yazarın babasını küçük yaşlarda kaybetmesi hikâyelerini şekillendirmiştir.
3. **Muhtemel Cevap:** 1) Ben hâkim bakış açısıyla yazardım çünkü olay ve durumların ayrıntıları kişilerin duyguları belirtilerek bu bakış açısıyla verilebilir. 2) Kahraman anlatıcıyı seçerdim çünkü anlatıcının kendi gerçekliğini yansıtması okuyucuda inandırıcılığı artırır. 3) Gözlemci bakış açısını kullanırdım çünkü sadece şahit olunan gerçekliği yazmak tarafsız anlatıcı algısı oluşturur.
4. **Cevap:** a) Öyküleyici anlatım b) Betimleyici anlatım
5. **Cevap:** a) İç çözümleme b) Diyalog

Açık Uçlu Sorular - Şiir / İsim

1. **Cevap: Nazım birimi:** Dörtlük
   Uyak düzeni: abab (çapraz uyak)
   Uyak ve redif çeşitleri: -sında (ek hâlinde redif), -yorum (ek hâlinde redif), -ta: tam uyak, -rü: tam uyak
   Ölçüsü: 14'lü hece ölçüsü
2. **Cevap:** insanların: -lar (çokluk eki), -ın (ilgi hâli-tamlayan eki)
   duygularını: -ları: 3. çoğul iyelik eki, -n (kaynaştırma harfi), -ı (belirtme hâli)
   eserlerinde: -ler (çokluk eki), -i (3. tekil iyelik eki), -n (kaynaştırma harfi), -de (bulunma hâli)
3. **Cevap:**

	Basit isim	Türemiş isim	Birleşik isim
bilgi		X	
gökdelen			X
askı		X	
dost	X		
gezi		X	
sivrisinek			X
arkadaş		X	

Çoktan Seçmeli Sorular - Hikâye

1 - C	2 - C	3 - C	4 - E	5 - E	6 - C

Çoktan Seçmeli Sorular - Şiir / İsim

1 - B	2 - A	3 - E	4 - A	5 - B	6 - C	7 - D	8 - C

Çoktan Seçmeli Sorular - Yazım ve Noktalama

1 - B	2 - A	3 - C	4 - B	5 - E	6 - E

Konu Özeti Konuyla ilgili kısa ve öz bilgiler

Açık Uçlu Sorular Konuyla ilgili ufkunuzu açacak sorular

Çoktan Seçmeli Sorular Konuyla ilgili çoktan seçmeli testleri

Neler Öğreneceğiz? Fasikülde hangi konuların öğrenildiği

Hatırlayalım Konuyla ilgili önceki bilgiler

Araştırma Konuyla ilgili detaylı bilgiye ulaşmanız için ödevler

Faydalı Linkler Konuyla ilgili yararlanılabilecek web siteleri

Kritik Bilgi Fasikülde geçen konuyla ilgili en önemli bilgi

Bir Örnek de Sen Ver Konuyla ilgili sizden gelen örnekler

Biliyor musunuz? Konuyla ilgili çarpıcı bilgiler

Filozof Der ki Filozofların konuyla ilgili söylediği önemli sözler

Felsefe Sözlüğü Felsefe ile ilgili kavramlar

Haritada Bulalım Konuyla ilgili özellikleri haritada işaretleme

Dersi İzleyelim Konuyla ilgili konu anlatım videoları

Dikkat! Fasikülde karıştırılmaması gereken bilgiler